

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Milady Tomkové a soudců JUDr. Bohuslava Hnízдила a JUDr. Kateřiny Šimáčkové v právní věci žalobkyně: **Z. H.**, zastoupené JUDr. Ing. Lukášem Prudilem, Ph.D., advokátem, se sídlem Bašty 8, Brno, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 29. 9. 2009, č. j. 34 Cad 168/2008 - 46,

takto:

- I. Kasační stížnost **se zamítá**.
- II. Žalovaná **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III. Ustanovenému zástupci žalobkyně JUDr. Ing. Lukáši Prudilovi, Ph.D., advokátu, se sídlem Bašty 8, Brno, **se přiznává** odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů ve výši 960 Kč, která je splatná do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku z účtu Nejvyššího správního soudu.

Odůvodnění:

Žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) napadla kasační stížností shora označený rozsudek Krajského soudu v Brně, jímž byla zamítnuta její žaloba proti rozhodnutí žalované ze dne 18. 7. 2008, č. X. Žalovaná jím zamítla žádost stěžovatelky o plný invalidní důchod pro nesplnění podmínek zakotvených v ustanovení § 40 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“).

Stěžovatelka napadla rozsudek krajského soudu z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), tedy pro vady řízení

před krajským soudem. Namítá, že krajský soud zatížil řízení vadou, pro niž nemohl zjistit přesně a úplně skutkový stav věci. Krajský soud totiž měl stěžovatelce dle jejího názoru ustanovit právního zástupce k ochraně jejích práv ve smyslu § 35 odst. 8 s. ř. s., a to i bez návrhu, neboť vzhledem ke zdravotnímu stavu stěžovatelky není možno na stěžovatelce požadovat znalost a výklad právních předpisů (ani návrh na ustanovení zástupce jako takový); odkazuje zde per analogiam na § 29 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“). Krajský soud měl již po shlednutí obsahu samotné žaloby, jež neobsahovala žalobní body, které by se kryly s rozhodovacími důvody žalované, nejdéle pak ze správního spisu žalované (z vyšetření MUDr. W. plyne, že stěžovatelka trpí duševní poruchou charakteru parafrenie s paranoidními persekucními a hypochondrickými bludy se současným poklesem duševních schopností do pásma debility) seznat, že stěžovatelce je třeba ustanovit právního zástupce k ochraně jejích práv. Zástupkyně byla stěžovatelce ustanovena až k její žádosti dne 16. 6. 2009, to však již dvoutříměsíční lhůta k vymezení žalobních bodů uplynula. Krajský soud tak svým postupem stěžovatelku krátil na jejím právu. Z tohoto důvodu stěžovatelka navrhuje, aby Nejvyšší správní soud zrušil napadený rozsudek. Stěžovatelka dále žádá soud, aby přihlédl k jejímu dlouhodobě nepříznivému zdravotnímu stavu a značnému poklesu intelektuálních schopností, pro něž je zcela odkázána na lékařskou péči a finanční prostředky od státu, a využil všechny možnosti k odstranění tvrdosti zákona.

Žalovaná ve vyjádření ke kasační stížnosti pouze připomněla, že odstraňování tvrdosti zákona je ve výlučné kompetenci ministra práce a sociálních věcí.

Z dávkového spisu žalované Nejvyšší správní soud zjistil, že stěžovatelka žádost o plný invalidní důchod podala dne 19. 11. 2007 s tím, že žádala o přiznání invalidního důchodu od 6. 5. 2003. V posudku Městské správy sociálního zabezpečení Brno ze dne 21. 4. 2008 je jako hlavní příčina dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu označena trvalá duševní porucha s bludy a s poruchou paměti, pozornosti a intelektem v pásmu defektu (debility). Datum vzniku invalidity je stanoveno dnem 1. 3. 2006 s odkazem na předchozí posudek Městské správy sociálního zabezpečení Brno ze dne 1. 6. 2006 (vypracovaný k předchozí žádosti o invalidní důchod). Datum bylo tehdy stanoveno dnem psychiatrického nálezu; jednání a předešlé nálezy nedokládají výskyt choroby dříve (v posudku z 8. 11. 2005 ve výčtu diagnóz není žádné duševní onemocnění uvedeno). Posudek tedy setrval na stanovení data vzniku invalidity dnem 1. 3. 2006.

Žalovaná v napadeném rozhodnutí uvedla, že nárok na plný invalidní důchod stěžovatelce nevznikl, neboť nebyla pojištěna po dobu potřebnou pro nárok na tento důchod ve smyslu § 40 zákona o důchodovém pojištění. Stěžovatelka totiž v rozhodném období získala pouze tři roky pojištění (doba tří let vedení v evidenci úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání, po kterou nenáleželo hmotné zabezpečení). Stěžovatelka byla uznána plně invalidní podle posudku Městské správy sociálního zabezpečení Brno ze dne 1. 6. 2006 s tím, že za datum vzniku invalidity byl určen den 1. 3. 2006; stejné datum vzniku invalidity bylo stanoveno i při novém posouzení zdravotního stavu ze dne 21. 4. 2008. Poněvadž se data vzniku invalidity shodují, podle žalované nedošlo ke změně skutečností rozhodných pro vznik nároku na plný invalidní důchod.

Rozhodnutí žalované napadla stěžovatelka žalobou, v níž uvedla, že její zdravotní stav je vážný a že se domnívá, že splnila veškeré zákonné předpoklady pro přiznání plného invalidního důchodu. Stěžovatelka též vznesla námitky vůči posudku o jejím zdravotním stavu ze dne 21. 4. 2008, zejména proti tomu, že posuzující lékař nehodnotil nález psychiatra MUDr. W., jenž měl k dispozici.

Z obsahu soudního spisu Nejvyšší správní soud dále zjistil, že krajský soud si vyžádal v rámci předmětného soudního řízení odborný posudek od Posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí v Brně (dále jen „PK MPSV“) s tím, že výslovně žádal o též o určení data vzniku invalidity. PK MPSV nově posoudila celkový stav stěžovatelky, dále také posoudila pokles schopnosti soustavné výdělečné činnosti a zaujala posudkový závěr o plné invaliditě stěžovatelky, jejíž vznik byl stanoven ke dni 1. 3. 2006. Členem PK MPSV byl odborný lékař z oboru psychiatrie, posudek byl vypracován po studiu a zhodnocení zdravotního stavu stěžovatelky na základě předložené lékařské dokumentace (praktické lékařky, psychiatrické dokumentace zahrnující období od roku 1985 do 23. 10. 2008) a spisu Městské správy sociálního zabezpečení obsahujících podklady k posuzování zdravotního stavu stěžovatelky počínaje rokem 1996 do současnosti (záznamy o jednání a lékařské nálezy). Stěžovatelka se k jednání PK MPSV nedostavila. Posudková komise měla mimo jiné k dispozici psychiatrickou dokumentaci obsahující záznamy od roku 1985 s nálezy lékařů - psychiatrů.

PK MPSV na základě zdravotnické dokumentace konstatovala diagnostický souhrn (duševní porucha s bludy paranoidními, persekucními a hypochondrickými, mentální retardace do pásma debility, obesitas per magna, chronická hepatopatie a pankreatopatie, vertebrogenní algický syndrom, osteoporosa, diabetas mellitus II. typu, hypertenze, chronická cystitida, recidivující infekty dýchacích cest, stp. zlomenině kotníku), z něhož určila výslovně rozhodující příčinu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, a to paranoidní schizofrenie s bludnou produkcí těžkého stupně, jejíž vznik stanovila ke dni 1. 3. 2006 (psychiatrickým vyšetřením). Toto postižení PK MPSV hodnotila pro účely určení míry poklesu schopnosti soustavné výdělečné činnosti podle kapitoly V položka 2 písm. c) přílohy č. 2 vyhlášky č. 284/1995 Sb., kterou se provádí zákon o důchodovém pojištění, na 70 %. V rámci této položky se PK MPSV přiklonila ke střední hranici použitelného procentního rozmezí (50 - 80 %) vzhledem k ostatním zdravotním postižením a předchozí vykonávané výdělečné činnosti. S ohledem na to komise dospěla k závěru, že k datu napadeného rozhodnutí stěžovatelka byla plně invalidní podle ustanovení § 39 odst. 1 písm. a) zákona o důchodovém pojištění, šlo o pokles schopnosti soustavné výdělečné činnosti z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nejméně o 66 %.

Po žádosti stěžovatelky (dne 9. 3. 2009 uvedla, že posudek nijak neodráží, že prodělala hepatitidu A a B) krajský soud požádal o doplňující posudek; soud výslovně žádal o posouzení zdravotního stavu ke dni 6. 5. 2003, k němuž stěžovatelka žádala přiznání invalidního důchodu. PK MPSV, jejíž členkou byla lékařka - internistka, si vyžádala dokumentaci gastroenterologa a internisty, které stěžovatelka navštěvovala (obě pracoviště stěžovatelka navštěvovala do roku 2003); jednání posudkové komise nebyla stěžovatelka přítomna. PK MPSV v doplňujícím posudku z 11. 5. 2009 setrvala na svém dřívějším posudkovém závěru, neboť ze zdravotní dokumentace nebylo zjištěno, že stěžovatelka prodělala hepatitidu. Jednalo se v jejím případě o jatrní onemocnění chronického

charakteru s přetrvávající lehkou enzymatickou aktivitou, hodnocené jako lehká porucha (kapitola X oddíl D, položka 1 písm. b/ přílohy č. 2 shora cit. vyhlášky č. 284/1995 Sb.), PK MPSV stanovila míru poklesu schopnosti soustavné výdělečné činnosti na 20 %, tedy neodpovídající ani částečné invaliditě.

K dalším námitkám stěžovatelky (dne 25. 5. 2009 namítala, že užitá zdravotní dokumentace není kompletní a nesouhlasila s tím, že hepatitidu A neprodělala) krajský soud požádal o další doplňující posudek; soud opět výslovně žádal o posouzení zdravotního stavu ke dni 6. 5. 2003. PK MPSV jednající ve stejném složení jako 11. 5. 2009 podala doplňující posudek dne 8. 9. 2009. Stěžovatelka se opět k jednání nedostavila. PK MPSV vycházela z dokumentace lékařky z oboru alergologie, imunologie, u níž byla stěžovatelka s přestávkami sledována od roku 1985 pro chronickou vasomotorickou rýmu a rhinitidu; v roce 2007 lékařka na základě krevních odběrů vyslovila podezření na v minulosti prodělanou hepatitidu A s následným rozvojem hepatopatie. Na posudkovém závěru však toto zjištění nic nemění, neboť pro jaterní postižení je rozhodný dopad na funkci jater, který byl u stěžovatelky opakovaně zjištěn v rozsahu hodnoceném jako lehká porucha funkce jater, tj. max. 20% snížení schopnosti soustavné výdělečné činnosti (kapitola X oddíl D, položka 1 písm. b/ přílohy č. 2 shora cit. vyhlášky č. 284/1995 Sb.). PK MPSV tedy setrvala na svém původním posudkovém závěru ze dne 18. 2. 2009.

Stěžovatelka požádala dne 25. 5. 2009 o ustanovení zástupce pro řízení o žalobě; krajský soud jí ustanovil zástupkyní JUDr. Pěvu Skýbovou, advokátku, usnesením ze dne 19. 6. 2009, č. j. 34 Cad 168/2008 - 36.

Krajský soud stěžovatelčinu žalobu napadeným rozsudkem zamítl. Vycházel z toho, že ve všech provedených posudcích zdravotního stavu stěžovatelky bylo stanoveno datum vzniku plné invalidity dnem 1. 3. 2006 na základě psychiatrického vyšetření pro shora uvedenou duševní chorobu. Stěžovatelčiny námitky, že měla být uznána plně invalidní od dřívějšího data v důsledku prodělané hepatitidy A, B, krajský soud na základě doplňujících posudků shledal nedůvodnými, neboť z posudků je zřejmé, že shledané poruše jater odpovídá pouze 20% míra poklesu schopnosti soustavné výdělečné činnosti, porucha tedy nemá vliv na posudkové hodnocení.

Rozsudek byl stěžovatelce doručen 12. 10. 2009, kasační stížnost podala dne 26. 10. 2009.

Stěžovatelka podala svou kasační stížnost včas (§ 106 odst. 2 s. ř. s.) a je osobou k jejímu podání oprávněnou, neboť byla účastníkem řízení, z něhož napadené rozhodnutí vzešlo (§ 102 s. ř. s.), a splňuje podmínku povinného zastoupení advokátem ve smyslu § 105 odst. 2 s. ř. s. Stěžovatelka v kasační stížnosti uplatňuje důvody kasační stížnosti uvedené v § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. („*nepřezkoumatelnost spočívající v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů rozhodnutí, popřípadě v jiné vadě řízení před soudem, mohla-li mít taková vada za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé*“). Jedná se tedy o důvody přípustné podle ust. § 104 odst. 4 s. ř. s.

Nejvyšší správní soud projednal kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů, zkoumal též, zda rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel

přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 2 a 3 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Jak vyplývá ze shora podané rekapitulace kasační stížnosti, stěžovatelka výslovně napadla rozsudek krajského soudu pouze pro vadu řízení před tímto soudem - neustanovení právního zástupce stěžovatelce - která měla mít vliv na zákonnost vydaného rozsudku.

V soudním řízení správním je ustanovení zástupce účastníku řízení vázáno striktně na návrh podaný účastníkem, jenž se domnívá, že ustanovení zástupce je třeba k ochraně jeho práv (§ 35 odst. 8 s. ř. s.). O žádosti účastníka rozhodne předseda senátu, shledá-li, že jsou splněny podmínky stanovené v § 35 odst. 8 s. ř. s.

V řízení před krajským soudem stěžovatelka požádala o ustanovení zástupce až dne 25. 5. 2009, krajský soud její žádosti vyhověl a zástupkyní jí ustanovil advokátku JUDr. Pěvu Skýbovou, jež za stěžovatelku vystupovala též u ústního jednání.

Pokud stěžovatelka dovozuje z § 29 o. s. ř., že jí měl krajský soud ustanovit „*právního zástupce*“ pro řízení o žalobě i bez návrhu, Nejvyšší správní soud poukazuje na § 64 s. ř. s. podle něhož se na řízení ve správním soudnictví použije přiměřeně občanský soudní řád. Ustanovení § 29 o. s. ř. umožňuje soudu ustanovit *opatrovníka* (za splnění tam uvedených podmínek) fyzické osobě, „*která jako účastník řízení nemůže před soudem samostatně jednat*“ (odst. 1); podle odst. 3 cit. ust. může předseda senátu ustanovit opatrovníka též účastníku, „*který byl stížen duševní poruchou [...] nebo který není schopen srozumitelně se vyjadřovat*“.

Stěžovatelka má plnou způsobilost k právním úkonům, je tedy způsobilá před soudem samostatně jednat ve smyslu § 20 odst. 1 o. s. ř., ustanovení opatrovníka podle § 29 odst. 1 o. s. ř. tedy nepřicházelo v řízení před krajským soudem v úvahu. Ovšem ani aplikace odst. 3 cit. ust. nebyla namístě; stěžovatelka soudu doručila žalobu sepsanou na počítači, jejíž text je plně srozumitelný, logicky strukturovaný a bez vnitřních rozporů. Stejná byla i všechna ostatní podání stěžovatelky soudu, která vždy věcně reagovala na konkrétní přípis soudu a postup v řízení (srov. podání z 9. 3. 2009, z 25. 5. 2009). Krajský soud obsahu podání stěžovatelky vždy vyhověl, nelze se tedy domnívat, že by podáním nebyl sto porozumět. Nadto Nejvyšší správní soud ještě uvádí, že stěžovatelka se (v době před ustanovením zástupkyně) z nařízených ústních jednání soudu omlouvala, soud tedy nemohl získat žádné poznatky o její „schopnosti se srozumitelně vyjadřovat“ z osobního jednání se stěžovatelkou. Nejvyšší správní soud uzavírá, že krajský soud nikterak nepochybil, když stěžovatelce neustanovil opatrovníka pro žalobní řízení. Nejvyšší správní soud tedy v postupu krajského soudu neshledal vadu řízení, která by nadto mohla mít vliv na zákonnost jeho rozhodnutí, kasační námitka tedy není důvodná. Návrhu na ustanovení advokáta - zástupce pro řízení - soud promptně vyhověl. Nejvyšší správní soud nesdílí názor stěžovatelky, že se tak stalo z hlediska ochrany jejích práv opožděně (v souvislosti s koncentračním principem uplatněným ve správním soudnictví).

Tento závěr lze opřít o následující úvahu a zjištění plynoucí ze soudního spisu:

Zákon o důchodovém pojištění stanoví pro vznik nároku na invalidní důchod dvě podmínky: existenci invalidity a získání potřebné doby pojištění (§ 38 písm. a/ cit. zákona). V případě stěžovatelky nebylo o naplnění první z podmínek pochyb (již posudek Městské správy sociálního zabezpečení konstatoval 70% pokles schopnosti soustavné výdělečné činnosti a posudek vypracovaný PK MPSV v žalobním řízení dospěl ke shodnému závěru, tedy že stěžovatelka je plně invalidní). V posuzovaném případě bylo mezi účastníky předmětem sporu pouze to, zda stěžovatelka získala požadovanou dobu pojištění. Podle § 40 činí v případě stěžovatelky potřebná doba pojištění pro nárok na invalidní důchod 5 let, přičemž „se zjišťuje z období před vznikem invalidity, [... v případě stěžovatelky] z posledních deseti roků před vznikem invalidity“ (odst. 2 cit. ust.). Bylo tedy rozhodné určit datum vzniku invalidity (žalovaná jej určila dnem 1. 3. 2006, stěžovatelka požadovala stanovení data dřívějšího - 6. 5. 2003). Z žaloby a jejích pozdějších upřesnění, popř. reakcí na posudek PK MPSV, jež krajský soud zcela správně akceptoval jako zcela relevantní podání, bylo jasné patrné, že žalobkyně se domáhá dřívějšího vzniku invalidity. Krajský soud se této otázce v řízení plně věnoval; při vypracování posudku (též doplňujících posudků) o zdravotním stavu žádal o určení data vzniku invalidity a o posouzení specificky k datu 6. 5. 2003. V odůvodnění rozsudku krajský soud výslovně uvedl, že „úkolem soudu bylo [...] posoudit, zda vznik plné invalidity nastal [dne 6. 5. 2003] či dříve či nikoliv“ (str. 4 rozsudku); z vypracovaných posudků krajský soud pak vyvodil, že stěžovatelka se stala invalidní od 1. 3. 2006. Nejvyšší správní soud tedy shledal, že krajský soud se žalobou zabýval v plném rozsahu a přezkoumal rozhodné důvody, jež vedly žalovanou k vydání jejího rozhodnutí. Krajský soud tak postupoval i přes jistou obecnost ve formulaci žalobních bodů, jak je ostatně zvykem při projednávání žalob směřujících právě proti rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení; Nejvyšší správní soud se ve své činnosti setkává se žalobami a kasačními stížnostmi týkajícími se oblasti sociálního zabezpečení, jež nejsou formulovány právními profesionály, avšak podání jsou správními soudy posuzována podle jejich obsahu a je přihlíženo ke specifickým agendy sociálního zabezpečení. Právě uvedené konečně dokládá i postup krajského soudu v projednávání věci; z protokolu o jednání ze dne 29. 9. 2009 rozhodně nelze dovodit, že by soud odmítl jakoukoliv námitku či argument zástupkyně stěžovatelky s odkazem na uplynutí lhůty pro podání žaloby. Ani v tomto směru tedy nejsou výtky stěžovatelky důvodné.

O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatelka neměla ve věci úspěch, proto jí právo na náhradu nákladů nenáleží. To by náleželo žalované, přiznání nákladů řízení správnímu orgánu ve věcech důchodového pojištění je však podle ustanovení § 60 odst. 2 s. ř. s. vyloučeno. Proto Nejvyšší správní soud rozhodl, že žalovaná, byť měla ve věci plný úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Stěžovatelce byl usnesením Krajského soudu v Brně č. j. 44 Cad 168/2008 - 58 ze dne 4. 1. 2010 ustanoven pro řízení o kasační stížnosti zástupce JUDr. Ing. Lukáš Prudil, Ph.D., advokát. Při určení výše odměny vycházel Nejvyšší správní soud ze skutečností zřejmých ze soudního spisu, neboť zástupce k výzvě soudu ze dne 23. 3. 2010 nesdělil, jaké úkony právní služby ve věci učinil. Nejvyšší správní soud tedy přiznal podle § 35 odst. 8 s. ř. s. odměnu za jeden úkon právní služby spočívající v sepsání písemného podání soudu týkajícího se věci samé - doplnění kasační stížnosti - podle § 11 odst. 1 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátního tarifu, ve znění účinném k datu provedení úkonu. Výše

odměny za jeden úkon právní služby činí podle ustanovení § 7 bod 2. ve spojení s ustanovením § 9 odst. 2 a 3 písm. f) advokátního tarifu 500 Kč. Dále náleží ustanovenému zástupci stěžovatelky paušální náhrada hotových výdajů ve výši 300 Kč podle ustanovení § 13 odst. 3 advokátního tarifu; částku pak zvýšil o 20 %, neboť zástupce je plátcem DPH, což v řízení doložil. Celkem tedy Nejvyšší správní soud přiznal ustanovenému zástupci na odměně za zastupování a náhradě hotových výdajů 960 Kč. Pro zaplacení odměny soud stanovil přiměřenou lhůtu.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 4. srpna 2010

JUDr. Milada Tomková
předsedkyně

senátu